

Motivarea elevilor - sarcină importantă a învățătorului ca manager al clasei de elevi

Cadrul didactic este figura centrală pentru clasa de elevi ce exercită o influență asupra acestora. Această influență e determinată de modul cum învățătorul își îndeplinește rolurile de manager al clasei.

Printer rolurile pe care le are un manager al clasei amintim: comunicarea, coordonarea, organizarea, planificarea, îndrumarea, motivarea, consilierea, evaluarea.

Ne vom opri asupra motivării elevilor-premisă a eficienței actului didactic.

Când vorbim de motivația elevilor pentru activitățile instructiv-educative este necesar să luăm în considerare factorii care contribuie la sporirea motivației, la creșterea interesului elevilor sau, dimpotrivă, la demotivarea lor. Astfel, putem identifica trei categorii de factori sau surse principale: *individuali* (de exemplu, capacitatea copilului de trăi satisfacțiile realizării unei activități și de a dezvolta un interes pentru aceasta), *familiali* (capacitatea și preocuparea membrilor familiei de a stimula interesul pentru anumite activități și de a-l motiva pe copil) și factorii *școlari* (capacitatea actorilor din mediul școlar de a influența nivelul de motivație al elevului-cadrele didactice, colegii, psihologul).

Prima categorie de factori, cei individuali abia se întrezărește la aceasta vârstă, însă perioada miciei școlarității e perioada propice creării condițiilor de manifestare ulterioară a acestora. Subliniem faptul că, așa cum susținea și Rolland Viau (2004) este foarte importantă percepția copilului despre propria persoană, capacitatea acestuia de a se aprecia la justa valoare, de a-și descoperi și valorifica propriile puteri și limite. Cu alte cuvinte, trebuie să se pună bazele formării stimei de sine la copiii încă de mici, pentru ca mai târziu, aceștia să fie capabili să se angajeze în acțiuni de învățare și să pună în slujba atingerii unor performanțe înalte toate puterile, forțele de care dispun, astfel încât să trăiască satisfacții care vor constitui motivații pentru acțiunile viitoare.

Formarea stimei de sine la scolarul mic este o chestiune foarte importantă. La această vârstă elevul nu are formată încă o imagine clară despre propria persoană. S-a demonstrat că stima de sine stă la baza motivației unei persoane. Motivația se definește drept o formă dinamică care își are sursa în percepțiile pe care copilul le are despre el însuși, și care îl solicită să se angajeze într-o activitate și să persevereze în realizarea ei.

Favorizând stima de sine la copii, înseamnă să investești în prevenirea dificultăților de învățare, dar și în înfrumusețarea vieții. O persoană care se iubește pe sine, va trece mai ușor peste diverse obstacole, tocmai prin încrederea pe care și-o acordă, va adopta o atitudine optimistă de cele mai multe ori. Prevenind dificultățile de învățare, contribuim la atingerea unor performanțe, care vor influența implicit stima de sine. Elevul devine conștient de valoarea sa ca și persoană.

G. Duclos (2000) definește stima de sine drept o stare de conștientizare a propriei valori a individului, care poate fi recunoscută în diverse domenii. Este un ansamblu de atitudini și convingeri care ne permit să facem față lumii. Stima de sine presupune conștientizarea totodată și a dificultăților și limitelor personale.

Pentru formarea stimei de sine sau mai bine zis pentru debutul acestui proces îndelungat este imperios necesar să concure și celelalte două categorii de factori, și anume factorii familiali și cei școlari.

Problema care se ridică este dacă familia reprezintă un factor de stimulare pentru motivația elevului sau de inhibare. Influența familiei este covârșitoare asupra interesului copilului pentru învățare în general și pentru asimilarea unor cunoștințe și formarea unor deprinderi și abilități în cadrul diverselor activități ce se desfășoară în context școlar. Sub această influență, un copil poate fi influențat să obțină performanțe superioare prin stimulare permanentă sau să recupereze rămănerile în urmă la un anumit domeniu de activitate, după caz. Părinții sau alți membri ai familiei pot constitui un factor deosebit de motivare însă, în egală măsură, pot influența negativ deschiderea unui copil spre studiu.

Situația socio-economică modestă a familiei poate reprezenta o barieră importantă în menținerea motivației copilului pentru învățare, afectând negativ toate elementele motivaționale importante: de la valorizarea utilității educației până la concentrarea atenției spre studiu. Amintim aici viciosul cerc al sărăciei, al autoblămării, în care lipsa resurselor financiare împiedică obținerea celorlalte resurse importante pentru satisfacerea unor trebuințe, amplificând descurajarea și lipsa de inițiativă. Însă, în aceste cazuri este foarte importantă atitudinea părinților. Uneori, energia e consumată de către o atitudine negativistă. De aceea este importantă o bună relație a învățătorului cu familia, rolul acestuia fiind acela de a consilia și îndruma dar și de a evidenția importanța educației pentru dezvoltarea personală.

Nu este de neglijat nici faptul că, de cele mai multe ori, elevii demotivați provin din familii care nu sunt într-o situație de dezavantaj socio-economic și care le oferă copiilor toate condițiile necesare. Acest lucru ne ajută să concluzionăm faptul că resursele materiale sunt necesare dar nu suficiente pentru sporirea motivației copiilor. Părinții sunt însă deseori captivi prejudecății că bunăstarea materială poate compensa orice altă intervenție din partea lor pentru sporirea interesului copiilor pentru activitățile de învățare și devin fără reacție atunci când realitatea vine și le demolează această credință (Nu știu de ce nu vrea să fie atent la ore și să învețe când noi muncim până seara pentru a-i crea condiții!).

Părinții trebuie să fie atenți la stările prin care trec micii școlari, să fie alături de ei, să desfășoare diverse activități împreună, să petreacă mai mult timp alături de copil pentru a-i cunoaște trebuințele, pentru a-l putea înțelege și ajuta.

Orice elev care nu e destul de norocos să-i aibă alături pe părinți, din diverse motive (plecați la muncă în străinătate sau divorțați), care să le ofere sprijin, afecțiunea necesară, sentimentul de securitate și care să joace un rol activ în dezvoltarea sa ratează șansa de a-și dezvolta *fundamentul de securitate*, de a-și construi o imagine pozitivă despre sine și despre ceilalți. Însă sunt și părinți care trăiesc alături de copii, dar care, poate, au fost privați de acest fundament și care, la rândul lor întâmpină dificultăți în a-l cultiva copiilor lor. Spre deosebire de cei care au acest fundament de securitate, cei care nu-l au dezvoltat vor avea tendința de a fi sceptici, critici, reținuți în relațiile cu ceilalți și mai puțin dornici de a învăța. Primind mai puține semnale pozitive din partea celorlalți, copiii fără un fundament de securitate, vor fi mai puțin încrezători în forțele proprii și mai puțin motivați să-și rezolve sarcinile pe care le primesc.

Părinții joacă un rol foarte important în motivarea/demotivarea elevilor. Ei trebuie să ajungă la acel set intern de credințe și opinii care influențează atitudinile și acțiunile fiecărui copil. Iar acest lucru presupune mult timp și perseverență, și este indicat să se înceapă încă de la vârsta preșcolară și să se consolideze pe parcursul școlarității. Părinții și copiii trebuie să comunice foarte mult, să interrelaționeze, să negocieze, etc.

Cea de-a treia categorie de factori, la fel de importantă ca cele de mai sus, include factorii școlari. Există cadre didactice, care, din diverse motive (lipsa de timp, resurse materiale insuficiente, număr mare de copii la grupă, sarcini prea multe de îndeplinit de către acestea) trasează sarcini similare întregii clase, nediferențiind după particularitățile individuale, după ritmul propriu de dezvoltare și, de ce nu, după interesele și trebuințele diferite ale copiilor.

Trasând copiilor sarcini identice, doar pentru că sunt prevăzute anumite obiective pentru nivelul respectiv de dezvoltare, nu facem altceva decât să-i punem în dificultate pe cei care au un ritm mai lent de învățare, să le provocăm insatisfacții datorită imposibilității de a rezolva. Trăind insatisfacții, elevii pot deveni frustrați, le poate scădea încrederea în capacitatea de a duce la bun sfârșit sarcinile, și de aici mai e doar un pas până la dezinteres față de domeniul respectiv de activitate.

La celălalt pol se află școlarii care posedă un ritm alert de învățare, lor li se pot părea sarcinile prea ușoare, poate interveni plictisul, le poate distra atenția și altor colegi, atrăgându-și muștrarea învățătoarei și de aici și un gust amar al activității respective, ce se poate transforma într-un dezinteres tot față de acest gen de lecții. Acest „scenariu” nu e desprins din cărți, ci e o realitate. Astfel, înțelegerea adecvată a modului în care educabilii diferă unii de ceilalți impune regândirea fundamentelor acestor strategii.

Cu siguranță, putem afirma că există o corelație directă între nivelul de satisfacție obținut prin participarea la o anumită categorie de activitate și nivelul de performanță înregistrat la categoria respectivă de activitate. Cred că toți elevii au la un anumit moment dat o disciplină preferată

domeniu, la care participă cu plăcere și înregistrează progrese, traduse în cunoștințe, priceperi și deprinderi, etc. De exemplu, unui elev îi place disciplina Matematică și explorarea mediului. Cu siguranță, el va participa cu mai mult interes la aceste activități, își va concentra atenția mai mult timp și va reține mai ușor informații, își formează deprinderi matematice sau de investigare a mediului, va înțelege mai ușor diverse fenomene și relații, etc. Satisfacția obținută în urma participării la astfel de activități va fi, evident, mai mare, și cu siguranță va alocă mai multe resurse acestei activități (de timp, de efort) iar pe viitor va obține rezultate școlare mai bune, ceea ce va contribui, la o creștere a interesului față de domeniul respectiv.

Din păcate, și situația opusă este la fel de des întâlnită. Un elev care nu este interesat de o anumită activitate sau domeniu de cunoaștere și nu va găsi în cadru didactic un sprijin în menținerea „pe linia de plutire”, tinde să dezvolte o întreagă paletă de sentimente sau comportamente negative. Fie că vorbim despre frustrare sau descurajare, furie, teamă, toate acestea vor afecta negativ nivelul de motivație cu privire la angajarea în sarcinile de învățare propuse de respectivul domeniu.

Am putea desprinde concluzia că orice elev poate fi motivat să învețe și să demontăm totodată, afirmația pe care o auzim tot mai des, că elevii din ziua de azi sunt tot mai demotivați, că nu mai sunt interesați de nimic. Misiunea școlii și a cadrelor didactice devine aceea de a crea condiții și situații de instruire care să-i atragă pe elevi, conținuturile să fie selectate și prezentate în așa fel încât să se plezească pe nevoile și interesele lor de formare. Ar fi mai indicat ca învățătorii să-și facă actualizări permanente în funcție de generațiile care vin, astfel permițându-le să trăiască și să acționeze în timpul în care s-au născut și nu în timpurile în care s-au format cadrele didactice.

Bibliografie:

1. Germaine, Duclos, *L'estime de soi, un passport pour la vie*, Editions du CHU Sainte-Justine, 2010
2. Viau, Rolland, *La motivation en contexte scolaire*, Editura de Boeck, 2003

prof. învățământ primar Felicia Mihaela RUSU
Școala Gimnazială "Ioan Nenițescu" Tulcea

